

BOLALAR BOG'CHALARIDA MUSIQA MASHG'ULOTLARI ÓZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA TUZILISHI

Omarova Anarxan Qislawbaevna

Ajiniyoz nomidagi Nukus Davlat Pedagogika Instituti assistent o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8398619>

Annotatsiya. Bu maqolada bolalar bog'chalarida musiqa mashg'ulotlarini o'tkazishdan ko'zda tutilgan asosiy maqsad, kichkintoylar qalbida nafosatga mehr uyg'otish, ularni barkamol inson qilib tarbiyalab uning óziga hos xususiyatlari haqida aytilgan.

Kalit sózlar: bolalar bog'chasi, musiqa, mashg'ulot, o'quv materiallari, tarbiya, qobiliyat.

UNIQUE CHARACTERISTICS AND STRUCTURE OF MUSIC LESSONS IN KINDERGARTEN

Abstract. This article describes the main purpose of conducting music classes in kindergartens, instilling love for sophistication in the hearts of children, raising them to become well-rounded people, and its unique features.

Key words: kindergarten, music, activity, educational materials, education, ability.

УНИКАЛЬНОСТЬ И СТРУКТУРА УРОКОВ МУЗЫКИ В ДЕТСКОМ САДЕ

Аннотация. В данной статье рассказывается об основной цели проведения музыкальных занятий в детских садах, привитии в сердцах детей любви к утонченности, воспитанию из них всесторонне развитых людей, и ее уникальных особенностях.

Ключевые слова: детский сад, музыка, деятельность, учебные материалы, образование, способности.

Bolalar bog'chalarida musiqa mashg'ulotlarini o'tkazishdan ko'zda tutilgan asosiy maqsad, kichkintoylar qalbida nafosatga mehr uyg'otish, ularni barkamol inson qilib tarbiyalab, voyaga yetkazishdir. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarda milliy musiqa ohanglari yordamida zaruriy bilim va ko'nikmalar tarkib toptiriladi. Bu mashg'ulotlardagi har bir faoliyat turi bolalarning musiqiy didini rivojlantiradi. Musiqiy mashg'ulotlar oldiga qo'yilgan har qanday maqsad va vazifalarni amalga oshirish, avvalo, musiqa rahbarining pedagogik tayyorgarligiga bog'uq. Musiqiy mashg'ulotlar bog'chada o'tiladigan boshqa mashg'ulotlardan ancha farq qiladi va o'ziga xos xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar quyidagilardan iborat: — musiqa mashg'ulotlari musiqa savodi va ijrochilikka doir bir necha faoliyat turlaridan (qo'shiq kuylash, musiqa tinglash, musiqiy-ritmik harakatlarni bajarish, musiqa savodi, bolalar musiqa cholg'u asboblari bilan jo'r bo'lish) tashkil topadi; — bu mashg'ulotlar boshqa mashg'ulotlardan o'zining ifoda vositalari, ya'ni «tili» bilan farq qiladi. Tasviriy san'at ranglar bilan, adabiyot so'z bilan, musiqa esa tovushlar orqali vujudga keladigan ohanglar vositasida insonga ta'sir etadi; — musiqa mashg'ulotlari bolalarning ruhiyatiga, emotsiyasiga faol ta'sir ko'rsatib, ularni quvontiradi, ijodiy kechinmalar hosil qilib, ma'naviy ozuqa beradi; — musiqa mashg'ulotlari jismoniy tarbiya, rasm, odobnoma, atrofimizdagi olam kabi masng'ulotlar bilan chambarchas bog'liqdir. Musiqiy mashg'ulotlarni olib borishda musiqa rahbari kichkintoylarning yoshi va qiziqishlarini e'tiborga olishi lozim. Mashg'ulotning tuzilishi o'quv materiallarining mazmunidan kelib chiqishi kerak. Bunda asarlarining ta'limiy, tarbiyaviy ahamiyati, badiiy saviyasi, bolalar yoshiga mosligining hisobga olinishi muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa mashg'ulotlarining tuzilishi quyidagi faoliyat turlaridan iborat:

1. Musiqiy-ritmik harakatlarni bajarish.
2. Musiqa tinglash.
3. Musiqa savodi.
4. Qo'shiq kuylash.
5. Bolalar musiqa cholg'u asboblariida jo'r bo'lish.

Endi har bir faoliyat turiga qisqacha to'xtab o'tamiz:

— musiqiy-ritmik harakatlar. Milliy ruhni o'zida aks ettirgan xalq qo'shiqlari, laparlari bolalarning olamni badiiy his etishlariga, zavqlanishlariga yordam beradi. Musiqiy obrazlarga muvofiq turh xarakterdagi harakat va iaqlarni, turh obrazlarni tasvirlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ritmik harakatlar musiqiy qobiliyatni shakllantirish va rivojlantirishda juda muhimdir. Musiqiy-ritmik harakatlar bolalar ruhiyatiga musiqiy asarning mazmuni va kayfiyatini singdiradi, bu bolalarning jismoniy sog'lom bo'lishlariga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi;

— musiqa tinglash — har bir bolaning musiqa tinglash madaniyatining shakllanishi va rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Bola, awalo, musiqani idrok etib, so'ngra unga mos harakatlarni bajaradi;

— musiqa savodi. Musiqa mashg'ulotlarida bolalar qo'shiq kuylash, musiqa tinglash bilan birga qo'shiqlar, musiqiy asarlarning tuzilishi, tempi, xarakteri, ladi, kuyi, ritmi, tovush balandligini ham ongli ravishda anglashlari lozim. Bu ularning aqliy salohiyati, musiqiy uquvi, xotirasi, nutqi, ongi va bilimni oshiradi;

— qo'shiq kuylash. Qo'shiq kuylash jarayonida bolalarning nutqi, musiqiy uquvi, musiqiy qobiliyati, xotirasi rivojlanadi. Jamoa bo'lib qo'shiq kuylash bolalarni do'stlikka chorlaydi, ularning o'zaro hurmat, tabiatga va Ona-Vatanga muhabbat kabi tuyg'ularini tarbiyalaydi;

— bolalar musiqiy cholg'u asboblariida jo'r bo'lish - musiqa mashg'ulotlarida eng qiziqarli, barcha bolalar sevib qatnashadigan faoliyat turidir. Bolalar musiqa cholg'u asboblari orqali jonh ijro har qanday bolani o'ziga jalb etadi. Ularning musiqaga bo'lgan qiziqishlarini yanada oshiradi, ritm tuyg'usi, musiqiy uquvi, xotirasini mustahkamlaydi. Kichkintoylarda ajablanish, zavqlanish, hayratlanish, quvonish kabi ruhiy holatlarni vujudga keltiradi.

Qo'shiq kuylash musiqa mashg'ulotining asosini tashkil etadi. Har bir qo'shiq ma'lum pedagogik maqsadlarni amalga oshirishni ko'zda tutib tanlanadi. Qo'shiqlarni ma'lum bir tizimga solishda oddiydan murakkabga qarab borishga rioya qilinadi kerak. Qo'shiqlarni quyidagi talablarga muvofiq tanlash tavsiya etiladi:

- tarbiyaviy ahamiyati, g'oyaviy mazmuni, musiqiy tuzilishi va xarakteri;
- qo'shiq matnini yod olish osonligi, badiiy yuksakligi va bolalarning lug'at boyligiga mosligi;
- ohangning xarakteri, intonatsiya ifodasi, kuyning o'lchovi, tessiturasini va diapazonining bolalar ovozigacha mosligi;
- qo'shiqning musiqa cholg'u asboblari (fortepiano) jo'rliigi uchun klaviri: badiiy xususiyati va ifodaviyligi, bolalar yoshiga mosligi;
- qo'shiqning shakli, necha kuplet, qLsmidan iboratligi (bir, ikki qismli yoki ko'plik shaldida tuzilganligi), naqarotning mavjudligi. Yalla, lapar, alia kabi o'zbek xalq qo'shiqlari, shuningdek, terma qo'shiqlar milhy musiqiy- ritmik harakatlari bilan o'rgatiladi. Musiqa rahbari qo'shiqlarni bolalarga yoqimli ovozda ifodali aytib berib tanishtiradi. Mazmunini obrazli, qiziqarli tarzda bolalar ongiga yetkazilishiga harakat qiladi. Bunda u ko'rgazmali qurollar, musiqiy-ritmik harakatlardan foydalanadi. Qo'shiq mazmuni va xarakterini bolalar yaxshi anglab olganlaridan

so'ng o'rgatishga kirishadi. Bolalar toliqib qolmasliklari uchun qo'shiq o'rgatish uslubi vaqti-vaqti bilan o'zgartirib turiladi. Bolalar qo'shiqni stulchalarga suyanib o'tirgan holda kuylaydilar. Bu paytda ular qomatlarini to'g'ri tutishlari lozim. Stulchalar bolalarning bo'ylariga mos bo'lishi kerak, ya'ni suyanadigan qismiga yengil tayanib turish mumkin bo'lsin. Qo'shiq kuylanayotganda qo'llar tizzaga qo'yilgan bo'lishi shart. Qo'shiq mazmuniga mos musiqiy-ritmik harakatlarni bajarish bolalarning ko'krak qafasi va nafas yo'llarini yaxshi rivojlanishiga yordam beradi. Qo'shiq kuylash yengil va oson amalga oshirilishi tufayli bolalar diqqatini tez jalb etadi.

— besh-olti yoshli guruhlarda ovoz diapazoni re1-do1;

— olti-yetti yoshli guruhlarda ovoz diapazoni re1-re2. Barcha guruh bolalari uchun (fa'-si1) yengil primar registr hisoblanadi. Shuning uchun kichik diapazonli qo'shiqlar, turli vokal-xor mashqlarini ko'pincha mazkur registrda kuylatish maqsadga muvofiqdir. Bu bolalarda musiqiy qobiliyatning har tomonlama rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Qo'shiq kuylash jarayonida bolaning fikrlash qobiliyati, nutqi, idroki o'sadi. Bolalar ovozini asrab tarbiyalashning zarur shartlaridan biri qo'shiqlarni ularning yoshiga va ovoz diapazoniga qat'iy rioya etib tanlashdan iboratdir.

REFERENCES

1. Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa o'qitish metodikasi: Kasb-hunar kollejlari uchun o'quv qo'll./G.M.Sharipova, Sh.A Yakubova; O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi. —T.: Cho'lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2007 — 96 b.
2. Тажимуратова Ш. С. САНЪАТШУНОСЛИК ФАНЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТАЛАБАЛАРНИНГ МУСТАҚИЛ ИШЛАШ КЎНИКМАЛАРИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ. – 2023.
3. Tajimuratova S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 5. – С. 196-203.
4. Saginbaevna T. S. FORMATION OF STUDENTS'SKILLS OF INDEPENDENT PERFORMANCE THROUGH THE TEACHING OF ART HISTORY //Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development. – 2022. – T. 9. – С. 386-392.
5. Tajimuraova S. S. INFORMATION AND COMMUNICATIONS IN MANAGEMENT //Journal of Integrated Education and Research. – 2022. – T. 1. – №. 5. – С. 509-511.